

ગર્ભવસ્થામાં સિકલ સેલ અને થેલેસેમિયા માટેનું સ્ક્રીનિંગ

આપ સિકલ સેલ અને થેલેસેમિયાનાં વાહક છો કે નહીં તે જાણવા માટે ગર્ભવસ્થા દરમિયાન આપ કરાવી શકો તેવા પરીક્ષણો આ પત્રિકા સમજાવે છે. જો આપ વાહક હો તો, આપના બાળકના પિતાને પણ પરીક્ષણની ઓફર કરવામાં આવશે. વિવિધ પ્રકારનાં ઘણાં વાહકો હોય છે. જો આપ અને આપના બાળકના પિતા બંને ‘અગત્યનાં પ્રકારો’નાં વાહક હોય તો આપના બાળકને વારસામાં સિકલ સેલ વ્યાધિ કે થેલેસેમિયા મેજર આવી શકે છે.

આ પરીક્ષણો કરાવવા કે ન કરાવવા તે આપ પસંદ કરી શકો છો.

જો આપ અથવા આપના બાળકના પિતાનું સિકલ સેલ અને થેલેસેમિયા માટે સ્ક્રીનિંગ કરવામાં આવ્યું હોય તો અને જો આપ આપનું પરિણામ બતાવતું કાર્ડ સાથે રાખો તો કૃપા કરીને આપની ટાયણ અને ડૉક્ટરને કહો. આપને ફરીથી સ્ક્રીનિંગ પરીક્ષણ ઓફર કરવામાં આવી શકે છે.

સિકલ સેલ વ્યાધિઓ અને થેલેસેમિયા મેજર શું છે?

સિકલ સેલ વ્યાધિઓ અને થેલેસેમિયા મેજર એ વારસામાં આવતી લોહીની ગંભીર બિમારીઓ છે. તે લોહીનાં લાલ કણોમાં હિમોગ્લોબિનને અસર કરે છે. હિમોગ્લોબિન અગત્યનું છે કારણ કે તે શરીરમાં ઓક્સિજનનું વહન કરે છે. જેમને આ બિમારીઓ હોય તેવા લોકોને તેમના સમગ્ર જીવન દરમિયાન નિષ્ણાંતની કાળજીની જરૂર પડે છે. હિમોગ્લોબિનની અન્ય સામાન્યપણે ઓછી જોવા મળતી વ્યાધિઓ પણ છે. આમાંની ઘણી વ્યાધિઓ એટલી ગંભીર નથી.

સિકલ સેલ વ્યાધિઓ

સિકલ સેલ વ્યાધિઓ ધરાવતાં લોકોને:

- કોશિકા અને અંગનું નુકસાન થઈ શકે છે અને વિવિધ પ્રકારનાં લક્ષણો હોઈ શકે છે;
- તીવ્ર દુઃખાવાનાં હુમલા આવી શકે છે જેમાં તેમને હોસ્પિટલમાં રોકાવાની જરૂર પડશે; અને
- ગંભીર ચેપોનું જોખમ વધી શકે છે.

બીટા થેલેસેમિયા મેજર

બીટા થેલેસેમિયા મેજર ધરાવતા લોકોને:

- તીવ્ર એનિમિયા હોય છે અને દર ચારથી છ અઠવાડિયે લોહી ચડાવવાની તેમજ અન્ય સારવારોની જરૂર પડે છે.

વ્યાધિઓ કઈ રીતે વારસામાં મળે છે?

સિકલ સેલ અને થેલેસેમિયા એ જીનેટિક વ્યાધિઓ છે. તે કુટુંબોમાં વારસામાં આવે છે.

જો માતાપિતા બંને સિકલ સેલ કે થેલેસેમિયાનું જનીન ધરાવતા હોય તો તેમના બાળકને સિકલ સેલ વ્યાધિ કે થેલેસેમિયા મેજર થશે તેની શક્યતા વધારે (ચારમાંથી એક, અથવા 25%) હોય છે.

જો માતાપિતા બેમાંથી માત્ર એક (માતા કે પિતા) વ્યક્તિમાં સિકલ સેલ કે થેલેસેમિયાનું જનીન હોય તો બાળકને સિકલ સેલ વ્યાધિ કે થેલેસેમિયા મેજર થશે તેની શક્યતા ખૂબ ઓછી હોય છે. પરંતુ બાળક વાહક બની શકે છે. આનો અર્થ એ છે કે, માતા

કે પિતાની જેમ, બાળક સિકલ સેલ કે થેલેસેમિયાનું જનીન ધરાવતું હશે પરંતુ આ જનીનથી સામાન્ય રીતે સમસ્યા થતી નથી. વાહક હોય તેવી મહિલાઓને ક્યારેક ગર્ભાવસ્થામાં સમસ્યાઓ થાય છે. દાખલા તરીકે, તેઓ એનિમિક હોવાની શક્યતા વધે છે.

અસર કોને થશે?

કોઈપણ વ્યક્તિ સિકલ સેલ કે થેલેસેમિયાની વાહક હોઈ શકે છે.

સિકલ સેલ કે થેલેસેમિયાના વાહક હોવાની શક્યતા ચોક્કસ લોકોના સમૂહો માટે વધારે હોય છે. આનો અર્થ એ છે કે ગમે તેટલી પેઢીઓ આવી ગઈ હોવા છતાં જો આપનું કુટુંબ ભૂમધ્ય વિસ્તાર (દાખલા તરીકે સાયપ્રસ, ઈટાલી, પોર્ટુગલ, સ્પેન), આફ્રિકા, કેરિબિયન, મધ્ય પૂર્વ, ભારત, પાકિસ્તાન, દક્ષિણ અમેરિકા કે દક્ષિણ અને દક્ષિણપૂર્વ એશિયામાંથી આવતું હોય તો આપ વાહક બનો તેની શક્યતા વધુ છે.

જે લોકો યુનાઈટેડ કિંગડમ (યુકે) અને આયર્લેન્ડનાં હોય અથવા તેમના કુટુંબો ત્યાંથી આવતા હોય તેવા લોકોમાં સિકલ સેલ કે થેલેસેમિયાના વાહકો સામાન્ય રીતે હોતા નથી.

પરીક્ષણ

આ પરીક્ષણ લોહીનું પરીક્ષણ છે જે લોહીના અન્ય પરીક્ષણો સાથે સામાન્ય રીતે ગર્ભાવસ્થામાં શરૂઆતના સમયે કરી શકાય છે.

પરીક્ષણ માત્ર એવી મહિલાઓમાં આપવામાં આવે છે જેઓ સિકલ સેલ કે થેલેસેમિયાના વહનની વધારે શક્યતા ધરાવે છે. આપ આ સમૂહમાં છો કે નહીં તે જોવા માટે ‘કોને પરીક્ષણ ઓફર કરવામાં આવે છે?’ તે વિભાગ જુઓ.

આપની ગર્ભાવસ્થા દરમિયાનની કાળજીના ભાગરૂપે, આપ એનિમિક છો કે કેમ તે જોવા માટે આપના હિમોગ્લોબિનનું સ્તર ચકાસવા માટે આપને લોહીનું નિયમિત પરીક્ષણ (સંપૂર્ણ બ્લડ કાઉન્ટ) ઓફર કરવામાં આવશે. સંપૂર્ણ બ્લડ કાઉન્ટમાં કેટલાંક પ્રકારનાં થેલેસેમિયાની પણ ઓળખ થઈ શકે છે.

સંપૂર્ણ બ્લડ કાઉન્ટ પરીક્ષણનાં ભાગરૂપે આપ થેલેસેમિયા સ્ક્રીનિંગ કરાવવા માંગો છો કે કેમ તે દાખલા આપને પૂછશે. જો આપનું સંપૂર્ણ બ્લડ કાઉન્ટ પરીક્ષણ સૂચવે કે આપ થેલેસેમિયાના વાહક હોઈ શકો છો તો પ્રયોગશાળા સિકલ સેલ વ્યાધિઓ અને થેલેસેમિયા માટે આપના લોહીનું પણ સ્ક્રીનિંગ કરી શકે છે.

પરીક્ષણ કોને ઓફર કરવામાં આવે છે?

નીચેના કિસ્સાઓમાં આપને પરીક્ષણની ઓફર કરવામાં આવશે જો:

- આપ કે આપના સાથીદાર સિકલ સેલ કે થેલેસેમિયાનો કૌટુંબિક ઇતિહાસ ધરાવતા હો;
- આપ, આપના સાથીદાર, આપના કુટુંબમાં કોઈપણ વ્યક્તિ કે આપના સાથીદારનાં કુટુંબમાં કોઈપણ વ્યક્તિ પછી ભલે ગમે તેટલી પેઢીઓ વીતી ગઈ હોય, યુકે અને આયર્લેન્ડ સિવાય દુનિયાનાં કોઈપણ દેશમાંથી આવતા હોય;
- આપ કે આપના સાથીદારને આપના કૌટુંબિક ઇતિહાસની ખબર ન હોય - દાખલા તરીકે, આપને કે આપના સાથીદારને દત્તક લેવામાં આવ્યા હોય; અથવા
- આપને ન સમજાય તેવો એનિમિયા હોય.

ગર્ભાવસ્થામાં સિકલ સેલ અને થેલેસેમિયાના સ્ક્રિનીંગના લાભો શું છે?

જો આપ સિકલ સેલ કે થેલેસેમિયાના વાહક હો તો આપ આપની ગર્ભાવસ્થા દરમિયાન યોગ્ય પ્રકારની કાળજી મેળવી શકો છો તે જાણવું અગત્યનું છે.

એવી મહિલાઓ કે જે જાણતી હોય કે તેમના બાળકને સિકલ સેલ વ્યાધિ કે થેલેસેમિયા વારસામાં મેળવાની શક્યતા વધારે હોય તેઓ એ જાણવા માટે નિદાનાત્મક પરીક્ષણ કરાવી શકે છે કે બાળકને અસર થઈ છે કે નહીં. આ કોરિયોનિક વિલસ સેમ્પલિંગ (CVS) અથવા એમ્નિઓસેન્ટેસિસ દ્વારા થઈ શકે છે. જો બાળકને અસર થઈ હોય તો મહિલા નક્કી કરી શકે છે કે ગર્ભાવસ્થા ચાલુ રાખવી અથવા તેનો અંત લાવવો.

ગર્ભાવસ્થામાં સિકલ સેલ અને થેલેસેમિયા માટે સ્ક્રિનીંગ કરાવવાના ગેરલાભો શું છે?

જો આપને માલૂમ પડે કે આપ સિકલ સેલ કે થેલેસેમિયાના વાહક છો તો પરીક્ષણ કરાવવાથી આપને ચિંતા થઈ શકે છે. બાળકને અસર થઈ છે કે કેમ તે જોવા માટે કેટલીક મહિલાઓને નિદાનાત્મક પરીક્ષણની ઓફર કરવામાં આવશે. નિદાનાત્મક પરીક્ષણોથી કસુવાવડ થઈ શકે તેમ હોવાથી ઘણી મહિલાઓ માટે આ મુશ્કેલ સ્થિતિ છે. કેટલીક મહિલાઓ એવું ઈચ્છે છે કે તેમણે સ્ક્રિનીંગ પરીક્ષણ કરાવવું જોઈતું ન હતું કારણ કે આ નિર્ણય લેવો મુશ્કેલ છે.

સિકલ સેલ અને થેલેસેમિયા માટે મારે લોહીનું પરીક્ષણ કરાવવું જોઈએ?

પરીક્ષણ કરાવવું કે નહીં તે માત્ર આપ જ નક્કી કરી શકો છો. કેટલીક મહિલાઓ જાણવા માંગે છે કે તેમના બાળકને સિકલ સેલ કે થેલેસેમિયા છે કે નહીં અને કેટલીક મહિલાઓ જાણવા માંગતી નથી. પરીક્ષણ કરાવવાથી ચિંતા થઈ શકે છે કારણ કે પરિણામનો અર્થ એવો થઈ શકે છે કે આપને વધુ પરીક્ષણો ઓફર કરવામાં આવે.

લોહીનું પરીક્ષણ ક્યાં કરવામાં આવશે?

આપ પરીક્ષણ ક્યાં કરાવી શકો છો તે આપની દાયણ આપને કહેશે.

પરિણામો

મારા પરિણામો ગુપ્ત રાખવામાં આવશે?

NHS બધા પરીક્ષણોનાં પરિણામો ગુપ્ત રાખે છે. NHSમાં કેટલાં લોકો આપના પરીક્ષણનાં પરિણામોની પહોંચ ધરાવી શકશે તે અંગે હોસ્પિટલની નીતિઓ અલગ અલગ હોય છે. આપની દાયણ આપને સ્થાનિક વ્યવસ્થાઓ સમજાવી શકશે.

હું મારા સ્ક્રિનીંગનાં પરીક્ષણનું પરિણામ કઈ રીતે મેળવીશ?

આપના દાયણ, ડૉક્ટર અથવા સ્થાનિક સિકલ સેલ અને થેલેસેમિયા કેન્દ્રમાંથી સલાહકાર આપને આપના પરીક્ષણનું પરિણામ આપશે.

પરિણામો મને શું કહેશે?

જો પરિણામ બતાવે કે આપ વાહક નથી તો આપના બાળકને સિકલ સેલ વ્યાધિ અથવા થેલેસેમિયા મેજર હોઈ શકે તેની શક્યતા બહુ ઓછી છે. પરીક્ષણ બહુ ચોક્કસ હોવા છતાં ઓછી સંખ્યામાં પરિણામો અસ્પષ્ટ હોઈ શકે છે. જો આમ થાય તો આપને વધુ એક પરીક્ષણ ઓફર કરવામાં આવશે.

જો પરીક્ષણ બતાવે કે આપ વાહક છો અથવા સંભવિત વાહક છો તો આપ સ્પેશિયાલિસ્ટ નર્સ કે ડૉક્ટર સાથે વાત કરી શકશો

અને તેઓ આપને વધુ માહિતી આપશે. બાળકના પિતા વાહક છે કે નહીં તે જાણવા માટે તેઓ આપને સૂચન કરશે કે આપ બાળકના પિતાને લોહીનું પરીક્ષણ કરાવવા માટે વિનંતી કરો. જો પરીક્ષણનું પરિણામ બતાવે કે તેઓ વાહક નથી તો આપના બાળકને સિકલ સેલ વ્યાધિ કે થેલેસેમિયા મેજર હોવાની સંભાવના ખૂબ ઓછી છે.

મારા બાળકના પિતા પણ વાહક હોય તો શું?

જો પરીક્ષણ બતાવતું હોય કે આપના બાળકના પિતા વાહક છે તો આપના બાળકને સિકલ સેલ વ્યાધિ કે થેલેસેમિયા મેજર હોઈ શકે તેની શક્યતા ચારમાંથી એક (અથવા 25%) છે. ત્યારબાદ આપના બાળકને અસર થઈ છે કે કેમ તે જાણવા માટે આપ વધુ પરીક્ષણો કરાવી શકો છો. આ પરીક્ષણોને નિદાનાત્મક પરીક્ષણો કહેવામાં આવે છે. જો આપ વધુ પરીક્ષણો ન કરાવવાનું નક્કી કરો તો જન્મ સમયે સિકલ સેલ વ્યાધિઓ કે થેલેસેમિયા મેજર માટે આપના બાળકનું પરીક્ષણ કરવામાં આવી શકે છે. આનો અર્થ એ છે કે જો તેને અથવા તેણીને અસર થઈ હોય તો સારવાર વહેલી શરૂ થઈ શકે છે.

નિદાનાત્મક પરીક્ષણો શું છે?

કોરિયોનિક વિલસ સેમ્પલિંગ (CVS) અને એમ્નિયોસેન્ટેસિસ

CVS અને એમ્નિયોસેન્ટેસિસ એ નિદાનાત્મક પરીક્ષણો છે. તે સિકલ સેલ વ્યાધિઓ અને થેલેસેમિયા મેજરનું પરીક્ષણ કરવા માટેની ચોક્કસ રીતો છે. જો આપ નિદાનાત્મક પરીક્ષણ કરાવવાનો નિર્ણય લો તો પ્રયોગશાળાને ચોક્કસ નિદાન આપવામાં મદદ મળે તે માટે આપને અને બાળકના પિતાને લોહીનો વધુ એક નમૂનો આપવાનું કહેવામાં આવશે.

CVS શું છે?

CVS એ એવી વિધિ છે જે દરમિયાન ડૉક્ટર ગર્ભવસ્થા દરમિયાન આપના પેલ્સેન્ટા (જન્મ બાદ)માંથી નાના પ્રમાણમાં કોશિકાઓ દૂર કરે છે. આપના બાળકના રંગસૂત્રો જોવા માટે પ્રયોગશાળામાં આ કોશિકામાંનાં કોષોનું પરીક્ષણ કરવામાં આવે છે. આપ આપની ગર્ભવસ્થાનાં સામાન્ય રીતે અઠવાડિયા 11થી અઠવાડિયા 14 સુધી CVS કરાવી શકો છો. જો કે, વિશેષ સંજોગોમાં આપ 14 અઠવાડિયા બાદ તે કરાવી શકો છો.

જો આપને CVS હોય તો આપને ગર્ભપાત થાય તેનું 2% જોખમ રહેલું છે (આનો અર્થ એ છે કે પરીક્ષણ કરાવનાર દર 50 મહિલાઓમાંથી એક પોતાનું બાળક ગુમાવી શકે છે).

એમ્નિયોસેન્ટેસિસ શું છે?

એમ્નિયોસેન્ટેસિસ એ ગર્ભમાં બાળકની આસપાસથી લગભગ 15થી 20 મિલી (એટલે કે, ત્રણથી ચાર ચમચી) એમ્નિયોટિક પ્રવાહી દૂર કરવાની વિધિ છે. આ પ્રવાહીમાં તરતા આપના બાળકના કોષોનું પરીક્ષણ પ્રયોગશાળામાં થઈ શકે છે.

તે આપની ગર્ભવસ્થાનાં 15માં અઠવાડિયા બાદ કરી શકાય છે.

એમ્નિયોસેન્ટેસિસમાં થોડા જોખમનો સમાવેશ થાય છે. 100માંથી એક ગર્ભવસ્થાઓમાં (1%) તેનાથી કસુવાવડ થાય છે.

નિદાનાત્મક પરીક્ષણોનાં સંભવિત પરિણામો શું છે?

જો આપ CVS કે એમ્નિયોસેન્ટેસિસ કરાવો તો પરિણામ નીચેની બાબતો બતાવતું હોઈ શકે છે:

- આપના બાળકને આ સમસ્યા નથી; અથવા
- આપના બાળકને સિકલ સેલ વ્યાધિ કે થેલેસેમિયા છે. ત્યારબાદ આપ સિકલ સેલ કે થેલેસેમિયા મેજર ધરાવતા બાળકને જન્મ આપવા માટે તૈયારી કરવી કે આપની ગર્ભવસ્થાનો અંત લાવવો તે નક્કી કરી શકો છો.

CVS અને એમ્નિઓસેન્ટેસિસ રંગસૂત્રોની અસામાન્યતાઓ પારખી શકે છે અને આપ CVS તથા એમ્નિઓસેન્ટેસિસ પત્રિકામાં વધુ માહિતી મેળવી શકો છો.

વધુ માહિતી

આપ સિકલ સેલ અને થેલેસેમિયા વિશે વધુ માહિતી આપની દાયણ અથવા આપના હોસ્પિટલના ડૉક્ટર (આપના ઓબ્સ્ટેટ્રિશિયન) પાસેથી મેળવી શકો છો.

અન્ય સંગઠનો

સિકલ સેલ સોસાયટી

વેબસાઇટ: www.sicklecellsociety.org

યુકે થેલેસેમિયા સોસાયટી

વેબસાઇટ: www.ukts.org

© કૉપીરાઇટ 2010 પબ્લિક હેલ્થ વેલ્સ NHS ટ્રસ્ટ. સર્વાધિકાર સુરક્ષિત. કૉપીરાઇટ માલિકની પરવાનગી વિના સંપૂર્ણ કે આંશિક રીતે પુનઃઉત્પાદન થઈ શકશે નહીં.

www.antenatalscreening.org

એપ્રિલ 2010

ST 9^{મી} આવૃત્તિ